

Гургула Тетяна Володимирівна

доктор економічних наук, професор кафедри регіонального управління та місцевого самоврядування Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
ORCID: 0000-0003-3246-2245
e-mail: doctorftv@gmail.com

Ледовська Юлія Вадимівна

аспірант Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
ORCID: 0000-0002-9233-6649
e-mail: ledovskaja@i.ua

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ
ЧЕРЕЗ ДІЯЛЬНІСТЬ МАЛИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ**

Проаналізовано типові виклики зайнятості молоді: безробіття, виїзд за кордон; недостатній рівень кваліфікації та можливості зайнятості молоді через співпрацю навчальних інституцій із місцевими та регіональними роботодавцями; неформальна освіта; участь у місцевому самоврядуванні громади. Запропоновано розробити ефективну державну молодіжну політику щодо забезпечення зайнятості молоді в малих громадах через: розвиток молодіжного підприємництва; активізацію молоді та залучення до діяльності громади; включення молоді у ради і комітети.

Ключові слова: молодь; гарантії держави; забезпечення зайнятості молоді; виклики та можливості створення робочого місця в малих громадах.

Постановка проблеми. Забезпечення зайнятості молоді на ринку праці стає все більш актуальною проблемою в сучасних умовах глобальних процесів у світі та викликів, пов'язаних із соціально-економічною, демографічною та пандемічною ситуацією на ринку праці. Найменш захищеною категорією робочої сили стають особи молодого віку, які становлять майбутній трудовий потенціал будь якої країни. Серед основних причин цього явища: низький рівень заробітної плати, відсутність практичного досвіду роботи в межах обраної спеціальності, а також необхідних умінь та навиків, тобто невідповідність потребам роботодавців.

З іншого боку, існує неготовність роботодавців працевлаштовувати молодих працівників через небажання витратити кошти на їх навчання. Саме тому молоді люди нерідко стають безробітними одразу після закінчення навчального закладу, а це призводить до низки негативних наслідків.

В Україні безробіття молоді пов'язане, насамперед, із недостатнім розвитком та зростанням економіки, тенденціями глобалізації міжнародної економіки; саме міграційні процеси сильно впливають на ситуацію на світовому

ринку праці, тому що під час зростання обсягів переміщень через кордони все більше і більше молодих людей залишатимуть свої домівки у надії знайти роботу, що призводить до міграції із сільських регіонів у міста або в інші країни. Це матиме вплив на ринки праці у їхніх країнах, а також за кордоном.

За оцінками Міжнародної організації праці, приблизно 85,3 млн молодих жінок і чоловіків були безробітними у всьому світі у 2020 р., що становить 44% від усіх безробітних у світі. Набагато більше молодих людей намагаються заробити на життя у неформальній економіці і часто закінчують як безробітні некваліфіковані молоді люди, а для заміни старших, наймають ще молодших дітей за нижчу платню, і таким чином значною мірою зменшуються шанси забезпечити освіту і тим, і іншим. За підрахунками, 59 млн молодих людей віком 15 – 17 років зайняті на небезпечних видах роботи [1].

Таким чином, проблема зайнятості серед молоді є значною і потребує першочергового вирішення.

Молодіжна зайнятість дуже тісно пов'язана із загальною ситуацією у сфері зайнятості. Проте вона має свої власні виміри та проблеми, що вимагають специфічних заходів.

Традиційно нижчий рівень безробіття в сільській місцевості зумовлений участю у веденні домашнього господарства та управління ним. Однак цей позитивний факт щодо нижчого рівня безробіття серед молоді у сільській місцевості знижується тривалішим періодом безробіття. За науковими дослідженнями, досвід безробіття серед молоді є більш руйнівним для них, аніж для їхні батьків, через те, що батьки мають менше економічних засобів підтримувати своїх дітей. Відповідно, розвиток молоді у громаді неможливий без створення умов працевлаштування.

Безробіття – одна із проблем молоді в малих громадах України, оскільки 73% молоді не бачать можливостей навіть тимчасового працевлаштування через відсутність пропозиції на ринку, а 47% – через ведення домашнього господарства [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці, наприклад Ю. Палагнюк, О. Штим, Г. Коваль, Ю. Макогон, значної уваги надавали європейському досвіду політики зайнятості молоді, а Г. Коваль, М. Карпуленко, Ю. Гетьманенко досліджували державну молодіжну політику загалом.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вирішення проблеми відсутності підтримки та діяльності молоді в малих громадах здійснюється шляхом створення для молоді тих можливостей, яких вони потребують, а саме створення достатньої кількості робочих місць, розвиток можливостей, гідної оплати праці, а також формування відчуття того, що молодь включена у життя громади, що її пріоритети дотримуються та підтримуються громадою.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок процесів децентралізації в Україні створено нове середовище територіальних громад. Для комфортного

та якісного рівня життя малих громад потрібно створити всі умови, щоб у них залишалася молодь, яка є одним із найпотужніших трудових ресурсів малої громади.

На сьогодні існує велика кількість кращих практик із активізації молоді та залучення до діяльності у розвитку малих громад за підтримки програми USAID “Децентралізація приносить кращі результати та ефективність”. Програма DOBRE в сфері реалізації молодіжної політики призначена для місцевої влади в територіальних громадах, досвід яких допоможе зорієнтуватися іншим громадам в умовах сьогодення [3].

Вивчивши досвід малих громад у прийнятті стратегічних рішень щодо залучення та забезпечення зайнятості молоді в громадах, нами виділено декілька проєктів, які стали результативнішими та ефективнішими.

Так, проєкт Громадської організації “МАРТ” – “Громада, де чути голос молоді”, що був реалізований на Чернігівщині у Кіптігівській, Корюківській, Лосинівській, Сосницькій та Коропській територіальних громадах, дав можливість зробити моніторинг наявних ресурсів у громаді, починаючи від кількості молоді до вільних приміщень, які є в наявності громади, що можуть бути використані як майданчики для розвитку молоді. Чернігівській громаді вдалося залучити молодь для розробки багатьох проєктів, які покращили життя не тільки молодим людям, але й іншим верствам населення, і молодь стала активнішою у роботі громади [4].

Програма DOBRE пропонує власну 4-рівневу систему залучення молоді: “Почути молодь”, “Розвинути молодь”, “Підсилити молодь”, “Підтримувати молодь”.

Так, до першого рівня “Почути молодь” належать: дослідження, слухання, зустрічі, звітування, кава з головою, молодіжні дні у радах, неформальне спілкування для надання прозорих консультацій між різними суб’єктами – такими, як органи влади на різних рівнях (від місцевого до національного) щодо формування пріоритетів національної молодіжної політики. Це дає можливість регіональним і місцевим органам влади самостійно визначати їхні власні пріоритети політики щодо молоді, а не тільки виконувати національні пріоритети.

Другий рівень – це “Розвивати молодь”. Коли ідентифіковані та зрозумілі базові потреби молоді, саме час переходити до проєктів, які можуть вмотивувати молодь до гуртування, активних дій та більшого залучення до розвитку власної громади. Хорошим прикладом, як залучити молодь, є розробка та підтримка програм внутрішнього волонтерства із залученням до процесу соціальних працівників та педагогів, навколо яких такі волонтерські групи й можуть розвиватись. Програми волонтерства повинні впроваджувати відповідні заходи, що сприятимуть акцентуванню уваги на важливості розвитку та розбудови власної громади, власними силами, й вироблення почуття відповідальності та дбайливості молодих людей до місця, де вони проживають. Це не є чимось новим для України.

Концепція всеукраїнського проекту “Соціальна інтеграція молоді через вдосконалення системи надання навичок у пошуку роботи та поширення ідеї волонтерства” основну увагу приділяє побудові зв’язків між неформальним навчанням та працевлаштуванням. З ідеї концепції проекту зрозуміло, що волонтерство також є інструментом для опанування технічних навичок та навичок міжособистісного спілкування. Третій рівень “Підсилити молодь” полягає у тому, що ресурси для молоді є важливим інструментом у залученні молоді до місцевого урядування з метою ефективною реалізації молодіжної політики. Оскільки законодавчі ініціативи не забезпечують фінансування запланованих програм, необхідно провести детальний фінансовий аналіз та надати фінансові ресурси для реалізації політики. Кожна громада має взяти на себе зобов’язання щодо підвищення потенціалу, незалежності, розширення можливостей та фінансового забезпечення життя молодих людей, організацій на місцевому рівні для того, щоб розвивати рівень життя населення та будувати перспективну громаду. Важливим елементом підсилення молоді є й фінансування молодіжних неурядових організацій: не лише тих видів діяльності, що відповідають державним пріоритетам, а також молодіжних проектів у інших сферах, наприклад міжкультурний діалог, та покриття адміністративних видатків і внутрішні заходи із підвищення спроможності. З огляду на це, важливим інструментом на цьому етапі розвитку та підтримки молоді є запровадження бюджетів участі молодіжних програм, програм підтримки молодіжних ініціатив [5].

Четвертий рівень – “Підтримувати участь молоді”. Пройшовши попередні три рівні, керівництво територіальних громад змогло сміливо переходити і до більш сталих механізмів підтримки та залучення молоді. Це, насамперед, відбувається завдяки працевлаштуванню, кредитуванню та створенню довготривалих механізмів для молоді. У цій якісній моделі запропоновано стажування для отримання практичних навичок, зокрема навичок із комп’ютерних програм, розробки проектів, написання грантів та подання заявок на конкурс в обласні програми соціально-економічного розвитку.

Дуже цікавим досвідом є отримання неформальної освіти через проведення заходів популяризації цінностей неформальної освіти для можливості працевлаштування. Суть цих заходів полягає у тому, що вони є цілеспрямованими на роботодавців, пояснюють всі переваги, які молоді люди отримують від неформального навчання. Так, наприклад, якщо в територіальній громаді є професійно-технічні навчальні заклади, то необхідно визначити, наскільки навчальний заклад визначає потреби ринку праці та наскільки високим є рівень працевлаштування його випускників. Хоча система професійно-технічної освіти створена на основі тісного зв’язку між навчальним закладом та роботодавцем, потрібно проаналізувати, наскільки ця система є гнучкою, чи може вона врахувати потреби тих, хто змінив свої плани щодо роботи, або тих, хто робить перерви у навчанні через вагітність або службу у Збройних силах тощо [6].

За даними Висновків команди міжнародних оглядачів Ради Європи щодо Молодіжної політики в Україні, то серед молоді ступінь розвитку становить лише 5%, а тільки 6% молодих людей мають намір стати підприємцями у майбутньому [7]. Окрім того, 41% мають бажання стати підприємцями, але зазначають на своєму шляху такі перешкоди, як відсутність стартової підтримки (первинної фінансової допомоги) або складності соціально-економічного спрямування та високі ставки податків. Це означає, що за належної політичної підтримки потенціал для молодіжної підприємницької діяльності може бути доволі значним. Приклади такої діяльності свідчать, що за належного навчання, наставництва, консультування та підтримки можна досягти стійкості нових підприємств серед молоді. Так, молодь як із села, так і з міста, окрім навчання з економіки та правових аспектів започаткування власної справи, отримала одноразову суму як стартовий капітал для бізнесу (від 4 тис. грн до 25 тис. грн). Приблизно 400 нових молодіжних підприємств отримали прибуток, а свою діяльність припинили лише 16%. Успішними були молодіжні підприємства у сфері бізнесу, враховуючи торгівлю/надання послуг (невеликі магазини, торгівля). Таким чином, необхідно формувати підприємницький підхід у молоді через систему освіти, роботи служб зайнятості та у навчальних заходах (формальних і неформальних) взагалі. Сприяння нестандартному мисленню в межах вільної моделі розвитку може зробити підприємницький підхід поширенішим. Потрібно проводити оцінку чинної програми сприяння підприємництву тільки на щорічній основі, а також у більш довгостроковій перспективі. Це допоможе оцінити, скільки компаній залишаються на ринку протягом 2, 3 чи 5 років, та визначити причини невдачі інших. На основі цієї інформації можна розробити заходи з попередження. Потрібно надавати поради і підтримку молодим підприємцям, насамперед у двох найважливіших моментах – безпосередньо перед відкриттям бізнесу й одразу після перших досягнень. Це дасть змогу забезпечити відповідальність та стійкість. Необхідно створювати такі програми, як служба підтримки/консультацій або програма менторства (у межах якої більш досвідчена компанія у певній галузі надає поради і підтримку). Програми, спрямовані на розвиток молодіжного підприємництва, мають виконуватися й у сільській місцевості. Необхідно підтримувати діяльність молодіжних організацій, спрямовану на розвиток підприємництва, найперше якщо вона передбачає неформальні методи навчання, коригувати політику зайнятості відповідно до виявлених змін.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Запропоновано застосовувати досвід кращих практик вітчизняних малих громад у формуванні та забезпеченні робочими місцями. Він полягає у тому, що проводиться моніторинг наявних ресурсів, починаючи від кількісного та якісного стану молоді в малій громаді і закінчуючи кількістю вільних приміщень у громаді, що можуть бути використані як майданчики для розвитку молоді.

Запропоновано використовувати аналіз якісного та кількісного стану молоді в малій громаді, вивчаючи питання неформальної освіти та професійно-технічних

закладів, що діють у громаді, з метою встановлення балансу між випускниками даних спеціальностей та кількістю робочих місць за умови забезпечення зайнятості молоді в громаді.

Для забезпечення працевлаштування молоді в малих громадах необхідно розвивати молодіжне підприємництво, що буде темою наступної публікації.

Список використаної літератури

1. Факти про молодіжну зайнятість. URL : www.ilo.org/public/english/employment/yett/download/fact06-e.pdf (дата звернення: 02.01.2021).
2. Активізація молоді та залучення до діяльності з розвитку громад : практ. посіб. для місцевої влади. Київ, 2019. URL : www.ilo.org/public/english/employment/yett/download/fact06-e.pdf (дата звернення: 02.01.2021).
3. Там само.
4. Там само.
5. Там само.
6. Там само.
7. Лібанова Е. М. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти. Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2010. 248 с.

Статтю подано: 28.01.2021

Статтю схвалено: 25.03.2021

Gurgula Tetyana Volodymyrivna

Doctor of Economics Professor of the Regional Management and Local Government Department of Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine
ORCID: 0000-0003-3246-2245
e-mail: doctorftv@gmail.com

Ledovska Yulia Vadymivna

PhD student of Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine
ORCID: 0000-0002-9233-6649
e-mail: ledovskaja@i.ua

ENSURING YOUTH EMPLOYMENT THROUGH THE ACTIVITIES OF SMALL COMMUNITIES IN UKRAINE

Problem setting. The article examines the possibilities of providing employment for young people through the activities of public communities. An environment that will allow young people to develop themselves in the communities where they were born, live and plan to stay.

Recent research and publications analysis. Youth employment is very closely linked to the general employment situation. However, it has its own dimensions and problems that require specific measures. Domestic scholars, for instance, Yu. Palahniuk, O. Shtym, G. Koval, Y. Makogon paid considerable attention to the European experience of youth employment policy, and G. Koval, M. Karpulenko, Y. Hetmanenko studied the state youth policy in general.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. The article analyzes the typical challenges of youth employment: unemployment, going abroad; an insufficient level of qualification and opportunities to involve young people through the cooperation of educational institutions and opportunities to involve young people in cooperation of educational institutions; non-formal education; participation in local community self-government. As a result of the research, it is proposed to develop an effective state youth policy in ensuring youth employment in small communities through the development of youth entrepreneurship; activation of youth and involvement in community activities, inclusion of youth in councils and committees. Therefore, the object of study is youth employment through the activities of young communities in Ukraine.

Paper main body. In Ukraine, youth unemployment is associated primarily with underdevelopment and economic growth, trends in the international economy's globalization. It is migration processes that strongly influence the situation on the world labor market because, during the growth of cross-border movements, more and more young people leave their homes in the hope of finding work, which leads to migration from rural areas to cities or other countries. This will have an impact on labor markets in their countries as well as abroad.

The International Labor Organization estimates that about 85,3 million young women and men were unemployed worldwide in 2020, or 44 per cent of the world's unemployed. Many more young people try to earn a living in the informal economy and often end up as unemployed, unskilled young people. To replace older ones, they hire even younger children for lower pay, thus greatly reducing the chances of providing education for both. It is estimated that 59 million young people between the ages of 15 and 17 are employed in unsafe jobs.

Unemployment is one of the problems of young people in small communities of Ukraine, as 73% of young people do not see opportunities for even temporary employment due to lack of supply in the market, and 27% due to housekeeping.

Traditionally, the lower unemployment rate in rural areas is due to participation in housekeeping. However, this positive fact about the lower unemployment rate among rural youth is reduced by a longer unemployment period. According to the research, the experience of youth unemployment is more devastating for them than for their parents because parents have fewer economic means to support their children. Accordingly, the development of youth in the community is impossible without creating employment conditions.

An important factor is to acquaint young people with the trends and directions of development of the whole territorial community and even better involve them in the planning process, allowing them to assess the threats and challenges to the development of small communities. Accordingly, contributing to education and informing about medium-term prospects and available vacancies are practical things that can already make youth unemployment low.

The article describes the main provisions of the youth program "DOBRE", which operates in Ukraine. This program offers its own 4-level system of youth involvement: "Hear youth", "Develop youth", "Strengthen youth", "Support youth". Addressing the lack of support and activity of young people in small communities is done by creating the opportunities they need for young people, namely creating enough jobs, developing opportunities, decent pay, and creating a sense that young people are included in community life. Also, the priorities are adhered to and supported by the community.

Conclusions of the research and prospects for further studies. To solve the problem of youth employment, it is necessary to form state guarantees aimed at stimulating self-

employment and entrepreneurial activity of young people; improving the legal framework in the context of preferential taxation of enterprises that hire young workers; active control and monitoring of labor market and educational services indicators to timely adjust and take the necessary measures, as well as to implement a preventive policy of youth employment. An important area of problem-solving is forming a mechanism for effective interaction between government, business and education, which determines the coordination of efforts and joint activities aimed at improving the situation on the labor market and providing young people with jobs. The state's policy in the field of youth employment needs to be improved, taking into account the current state of the labor market, new trends in social and labor relations through the introduction of best foreign experience and its adaptation to domestic realities.

Key words: youth; state guarantees; youth employment; indicators challenges and job creation opportunities in small communities.

References

1. *Fakty pro metodolohichnu zainiatist.* (2006). URL : www.ilo.org/public/english/employment/yett/download/fact06-e [in Ukrainian].
2. *Aktivizatsiia molodi ta zaluchennia do diialnosti z rozvytku hromad.* (2019). Kyiv. URL : www.ilo.org/public/english/employment/yett/download/fact06-e.pdf [in Ukrainian].
3. Ibid.
4. Ibid.
5. Ibid.
6. Ibid.
7. Libanova, E. M. (2010). *Molod ta molodizhna polityka v Ukraini: sotsialno-demohrafichni aspekty.* Kyiv: Instytut demohrafiyi ta sotsialnykh doslidzhen im. M. V. Ptukhy NAN Ukraine. 248 p. [in Ukrainian].

Paper submitted: 28.01.2021

Paper accepted: 25.03.2021

Цитування: Гургула Т. В., Ледовська Ю. В. Забезпечення зайнятості молоді через діяльність малих громад в Україні // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 1(66) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Липенцева. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2021. С. 62—69. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.66.2021.233446>).

Citation: Hurhula, T. V., Liedovska, Yu. V. (2021). Zabezpechennia zainiatosti molodi cherez diialnist malykh hromad v Ukraini. *Efficiency of Public Administration*, Issue 1(66), pp. 62-69. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.66.2021.233446>).